Versie: 5 oktober 2026

gemeente Nijkerk

Toelichting actualiseren lijst monumentale en waardevolle bomen

Gemeente Nijkerk, september 2026

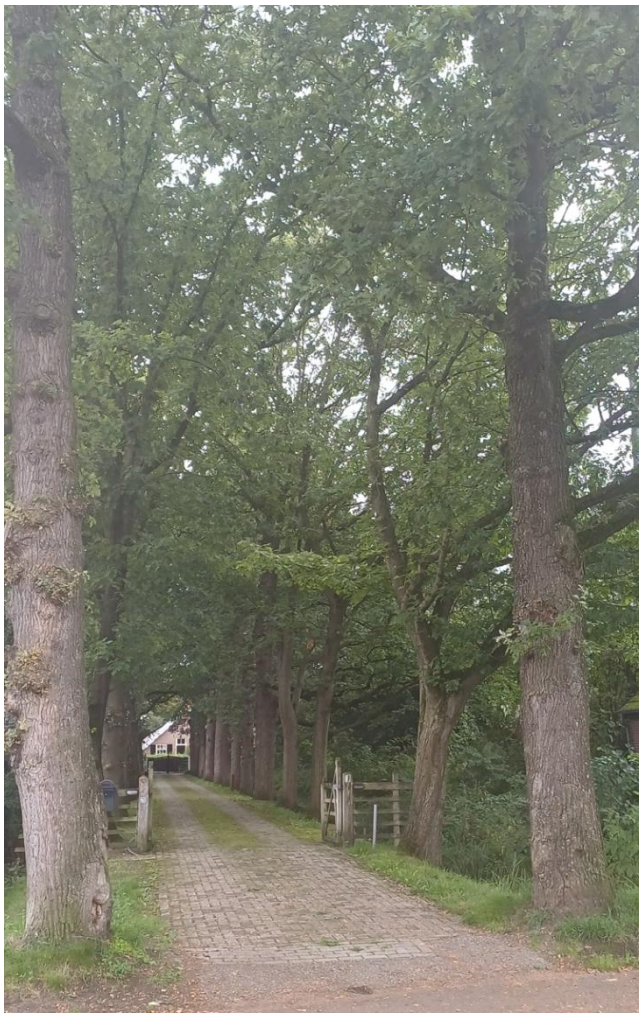

Inhoudsopgave

1. Inleiding ... 3
1.1 Criteria voor actualiseren van de lijst ... 3
1.2 Het proces ... 3
1.3 Deze toelichting ... 4
2. Monumentale en waardevolle bomen ... 5
2.1 Aantal bomen ... 5
2.2 Criteria monumentale of waardevolle boom of houtstructuur ... 5
2.3 Particuliere bomen die binnen en buiten de bebouwingscontour houtkap staan ... 6
2.4 Bomen Landelijk register van monumentale bomen ... 6
3. Instrumenten ... 8
3.1 Omgevingswet en het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) ... 8
3.2 Bomenverordening Nijkerk (straks omgevingsplan) ... 8
3.3 Subsidieregeling monumentale en waardevolle bomen ... 8
4. Communicatie en participatie ... 9
4.1 Doel en de rol van participatie ... 9
4.2 Doelgroepen ... 9
4.3 Strategie en boodschap ... 9
4.4 Communicatiemiddelen ... 10
4.5 Vervolg en omgevingsplan ... 11

Bijlagen

Bijlage 1: Was wordt
- Geactualiseerde lijst met monumentale en waardevolle bomen 2026 (bij wijzigingsbesluit).
- Kaart met monumentale en waardevolle bomen 2026.
- Bomen die zijn afgevoerd van de lijst.
- Bomen die nieuw zijn op de lijst.
- Oorspronkelijke lijst met monumentale en waardevolle bomen 2014.

1.Inleiding

In deze toelichting staat de onderbouwing beschreven voor het actualiseren van de lijst van monumentale en waardevolle bomen, zoals genoemd in artikel 3 van de Bomenverordening Nijkerk. Deze lijst is voor het laatst in 2014 door het college vastgesteld en moet weer geactualiseerd worden (besluit college 8 mei 2014).

In bijlage 1 zijn wijzigingen in een was-wordt lijst beschreven. Deze tabellen bevat de belangrijkste wijzigingen. Kleine wijzigingen, zoals van sommige huisnummers, staan er mogelijk niet in.

1.1 Criteria voor actualiseren van de lijst

De gemeente actualiseert de huidige lijst met monumentale en waardevolle bomen. De lijst met de monumentale en waardevolle bomen is op basis van de volgende argumenten geactualiseerd:

1. Op deze lijst staan alleen bomen die particulier eigendom zijn. Bomen die door een grenscorrectie eigendom zijn geworden van de gemeente Nijkerk zijn afgevoerd.
2. Op deze lijst staan de bomen die binnen en buiten de bebouwingscontour houtkap staan.
3. Het kan zijn dat een boom is gekapt. Deze bomen zijn afgevoerd. Argumenten om een boom te kappen zijn onder andere veiligheid, een boom is (bijna) dood of (ernstig) ziek.
4. Voor een aantal bomen is een adres of huisnummer van de eigenaar van de boom gecorrigeerd.
5. De gemeente heeft de bomen toegevoegd die in het Landelijk register van monumentale bomen staan (zie ook artikel 3 van de Bomenverordening Nijkerk).
6. Administratieve wijziging. Bijvoorbeeld heeft de gemeente boomnummers toegevoegd om de boom te identificeren.

1.2 Het proces

Het aanwijzen of afvoeren van bomen op deze lijst vraagt om een zorgvuldig proces. Deze zorgvuldigheid is van belang om zowel het maatschappelijke belang als het belang van de eigenaar te respecteren. De gemeente neemt daarom de volgende stappen:

1. Het college neemt een ontwerpbesluit.
2. Het college maakt het ontwerpbesluit en de wijzigingen openbaar bekend (in het gemeenteblad, op de gemeentepagina en de website).
3. De gemeente informeert de eigenaren van de bomen die op de lijst staan en van de lijst zijn afgevoerd.
4. De eigenaren van de bomen en andere belanghebbenden hebben zes weken de tijd om te reageren en eventueel een zienswijze in te dienen.
5. Het college neemt een definitief besluit en betrekt hierbij binnengekomen zienswijzen en adviezen.
6. Het college maakt het definitief besluit openbaar bekend.

De stukken liggen zes weken ter inzage. Zienswijzen en adviezen worden beoordeeld en betrokken bij de definitieve besluitvorming door het college. Eigenaren en belanghebbenden kunnen bezwaar maken tegen het definitieve besluit (Algemene wet bestuursrecht).

1.3 Deze toelichting

In deze toelichting onderbouwt de gemeente het actualiseren van de lijst met de monumentale en waardevolle bomen. In hoofdstuk 3 beschrijft de gemeente de onderliggende juridische instrumenten. In hoofdstuk 4 is het te doorlopen communicatie en participatieproces uitgebreid beschreven.

2. Monumentale en waardevolle bomen

Door monumentale en waardevolle bomen aan te wijzen beschermt en behoudt de gemeente Nijkerk bomen en boomstructuren die een bijzondere waarde hebben. Monumentale en waardevolle bomen hebben bijzondere waarde. Bijvoorbeeld voor het landschap, cultuurhistorie, natuurwaarden of hoge leeftijdsklasse (ouder dan 50 of 80 jaar). In het handboek Groen (2003) en verwante besluiten is vastgelegd wat de gemeente Nijkerk onder een waardevolle of monumentale boom verstaat en welke criteria hiervoor gelden.

2.1 Aantal bomen

In tabel 1 staan de aantallen monumentale en waardevolle bomen van 2014 en 2026 samengevat. Uit deze tabel blijkt dat het aantal aangewezen monumentale en waardevolle bomen afneemt.

Tabel 1: aantallen monumentale en waardevolle bomen.

	2014	**Voorstel 2026**
Totaal monumentale en waardevolle bomen	**562**	**388**
Hoevelaken	243	148*
Nijkerk	297	225
Nijkerkerveen	22	15

*In Hoevelaken heeft de gemeente een boomstructuur (houtwal) tot één structuur genomen.

2.2 Criteria monumentale of waardevolle boom of houtstructuur

Een waardevolle boom is beeldbepalend en voldoet aan de basiscriteria en één specifiek criterium dat in het handboek Groen is genoemd. Een monumentale boom voldoet aan alle basiscriteria en twee specifieke criteria.

Basiscriteria monumentale en waardevolle bomen

In het handboek Groen zijn de volgende basiscriteria genoemd:

1. De geschatte leeftijd van de boom is aanmerkelijk hoger dan die van bomen in de omgeving en de boom is bij voorkeur minstens 50 jaar oud.
2. De boom moet niet in een onomkeerbare slechte conditie verkeren.
3. De boom heeft een dusdanige verschijningsvorm dat deze karakteristiek is voor de soort.

Specifieke criteria voor monumentale en waardevolle bomen

De criteria zijn in het handboek gespecificeerd. Bij de reden van registratie zijn de volgende criteria aangehouden:

1. De boom is van ruimtelijke betekenis. Dit kan zijn: de boom is beeldbepalend, de boom maakt onderdeel uit van een bomengroep of laanbeplanting of de boom is een belangrijk herkennings-of oriëntatiepunt.
2. De boom heeft monumentale waarde. Dit kan zijn: het is een zeldzame soort, de geschatte leeftijd is minstens 80 jaar oud, de boom maakt onderdeel uit van een monumentale omgeving of is een gedenkboom.
3. De boom heeft ecologische waarde. Dit kan zijn: de boom maakt onderdeel uit van een gebied met zeldzame planten- of diersoorten, de boom is een belangrijke schakel in biodiversiteit.

2.3 Particuliere bomen die binnen en buiten de bebouwingscontour houtkap staan

Op de lijst staan alleen bomen die particulier eigendom zijn. Monumentale en waardevolle bomen kunnen binnen en buiten de bebouwingscontour houtkap staan. De lijst bevat solitaire bomen, lanen en boomgroepen.

De bebouwingscontour houtkap

De bebouwingscontour houtkap is een gebied dat door de gemeente wordt aangewezen in het omgevingsplan. Artikel 5.165b, Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) bepaalt dat de bebouwingscontour houtkap aansluit bij het stedelijk gebied. Vroeger was dit de bebouwde kom volgens de Boswet. De gemeente Nijkerk heeft in 2003 de Bomenverordening Nijkerk vastgesteld. Het voorstel is om dit ongewijzigd te laten en de bebouwde kom grens als bebouwingscontour houtkap aan te wijzen. Zolang in het omgevingsplan geen bebouwingscontour houtkap is aangewezen geldt de door de gemeenteraad aangewezen bebouwde kom als bebouwingscontour houtkap.

Gevolgen van aanwijzing als waardevolle of monumentale boom

- Alle particuliere bomen die op de lijst van monumentale en waardevolle bomen staan (binnen en buiten de bebouwingscontour houtkap) kunnen gebruik maken van de Subsidieregeling monumentale bomen Nijkerk.
- Binnen de bebouwingscontour houtkap zijn de particuliere bomen beschermd die op de lijst van monumentale en waardevolle bomen staan. Dit betekent dat de eigenaar van de boom of bomengroep een vergunning moet aanvragen als degene de boom wil kappen.
- Buiten de bebouwingscontour houtkap zijn, in het kader van Bomenverordening Nijkerk, houtopstanden op particulier eigendom vergunningsplichtig. De gemeente verstaat onder een houtopstand: één of meer bomen, hakhout, een houtwal, een grotere (lint)begroeiing van heesters en struiken, een beplanting van bosplantsoen.

Bomen die eigendom zijn van de gemeente

De lijst bevat geen bomen die eigendom zijn van de gemeente. Bomen die door of vanwege de gemeente worden gekapt zijn niet vergunningsplichtig. Op dit moment beschermt de gemeente deze bomen en boomstructuren als ze onderdeel uitmaken van de hoofd- en wijkgroenstructuur (handboek groen 2003). Hieronder vallen ook boomstructuren die landschappelijke waarde hebben.

2.4 Bomen Landelijk register van monumentale bomen

In de Bomenverordening Nijkerk staat dat de gemeente de bomen uit het Landelijk register van monumentale bomen overneemt op de lijst zoals bedoeld in artikel 3.

In het Landelijk register van monumentale bomen zijn bomen opgenomen die volgens de Bomenstichting van nationaal belang zijn. In veel gevallen gaat het om bomen met een hoge leeftijd gecombineerd met een bijzondere schoonheid of een zeldzaamheidswaarde, of een beeldbepalende functie voor de omgeving. Het register bevat solitaire bomen, lanen en boomgroepen. Iedere inwoner kan een boom/bomen aanmelden voor opname in het Landelijk Register van Monumentale Bomen. Om de gegevens actueel te houden en aan te vullen worden de bomen regelmatig door boominspecteurs van de Bomenstichting bezocht.

Er zijn drie voorwaarden waaraan bomen moeten voldoen om in het Landelijk register van monumentale bomen te worden opgenomen:

1. De boom moet een minimale leeftijd van 100 jaar hebben.

2. De boom dient voldoende gezond te zijn en een levensverwachting te hebben van minimaal 10 jaar.
3. De boom moet verder voldoen aan één van de volgende criteria:
    a. De boom is beeldbepalend voor de omgeving;
    b. De boom is cultuurhistorisch waardevol: de standplaats is een belangrijke plek in de (lokale) geschiedenis;
    c. De boom is een zeldzame soort of variëteit;
    d. De boom is natuurwetenschappelijk of ecologisch waardevol: is het een moederboom, herbergt de boom bijzondere planten en/of dieren;
    e. De boom heeft zeldzaamheidswaarde: omvang, hoogte, ouderdom of anderszins opvallend in provinciaal of landelijk perspectief.

3.Instrumenten

De gemeente heeft voor het beschermen van de monumentale en waardevolle bomen regels opgenomen in de Bomenverordening Nijkerk. Deze regels worden voor 2030 in het omgevingsplan opgenomen. Daarnaast heeft de gemeente een subsidieregeling vastgesteld. Voor het kappen van houtopstanden die buiten de bebouwingscontour houtkap staan is een vergunning nodig. Een houtopstand kan één of meer bomen, hakhout, een houtwal, een grotere (lint)begroeiing van heesters en struiken of een beplanting van bosplantsoen zijn. Voor aangewezen monumentale en waardevolle bomen binnen de bebouwingscontour houtkap geldt ook een vergunningplicht. Alle aangewezen bomen staan op de lijst (artikel 3 van de Bomen verordening Nijkerk) en komen in aanmerking voor gemeentelijke subsidie voor het onderhouden van de boom.

3.1 Omgevingswet en het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)

De regels voor houtopstanden zijn in de Omgevingswet en het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) beschreven. Deze algemene regels zijn niet van toepassing op houtopstanden binnen de in het omgevingsplan aangewezen bebouwingscontour houtkap (vroeger bebouwde kom Boswet). Ook erven en tuinen én bomen en struiken die specifiek voor het oogsten van fruit, noten en vruchten worden geteeld, zijn uitgesloten van het regime van de Omgevingswet. In de nota van toelichting is als reden vermeld dat de omvang van deze houtopstanden niet groot genoeg is. Gemeenten kunnen wel zelf regels over de kap van deze houtopstanden stellen. De gemeente Nijkerk heeft deze regels in de Bomenverordening Nijkerk vastgelegd.

3.2 Bomenverordening Nijkerk (straks omgevingsplan)

In de Bomenverordening Nijkerk zijn regels opgenomen over de kap van houtopstanden. De gemeente Nijkerk heeft in 2003 een Bomenverordening Nijkerk vastgesteld. Deze verordening is in 2010 herzien. Deze verordening is inmiddels verouderd en wordt binnen het kader van het omgevingsplan herzien en geactualiseerd.

In de Bomenverordening Nijkerk staat dat het verboden is om zonder vergunning buiten de bebouwde kom houtopstand te kappen of te laten kappen. Ditzelfde geldt voor bomen die voorkomen op de lijst van monumentale en waardevolle bomen (eerste lid, artikel 3, van de verordening). Het kappen van een waardevolle of monumentale boom kan alleen als er sprake is van zwaarwegende argumenten. Als een boom ziek is of onveilige situaties veroorzaakt, dient de eigenaar dit aan te tonen en een vergunning aan te vragen voor kap. De gemeente kan de kap van de boom ook opleggen. Dit gebeurt dan in opdracht van de burgemeester op grond van artikel 2, derde lid, onder a, van de Bomenverordening Nijkerk.

In artikel 3 staat vervolgens ook dat de lijst met monumentale en waardevolle bomen in ieder geval een goed herkenbare omschrijving van de boom, standplaats en de reden van registratie van iedere houtopstand omvat. Onder monumentale bomen worden ook de bomen bedoeld die nationaal door de bomenstichting geregistreerd zijn.

3.3 Subsidieregeling monumentale en waardevolle bomen

De Subsidieregeling monumentale bomen Nijkerk is van toepassing voor activiteiten die noodzakelijk zijn om een monumentale of waardevolle boom in stand te houden. De eigenaar van deze boom kan voor eenzelfde activiteit onder deze subsidieregeling maximaal één keer per drie jaar subsidie aanvragen. Dit sluit aan op de frequentie voor de wettelijke onderhoudsplicht van een boom.

4. Communicatie en participatie

De gemeente doorloopt een zorgvuldig proces voor het aanwijzen van monumentale en waardevolle bomen. Dit is van belang omdat aanwijzing gevolgen heeft voor de eigenaar van de boom.

4.1 Doel en de rol van participatie

Door monumentale en waardevolle bomen aan te wijzen beschermt en behoudt de gemeente Nijkerk bomen en boomstructuren die een bijzondere waarde hebben. Deze bomen kunnen bijvoorbeeld de volgende waarden hebben:

- Belangrijk voor de identiteit van het landschap en de buurt.
- Behoud van een bijzondere geschiedenis of cultuurhistorie.
- Behoud van bijzondere natuurwaarden.
- Behoud van zeldzame boomsoorten.
- Behoud van bomen met een bepaalde omvang en bomen die een hoge leeftijdsklasse vallen.

Doelgroepen moeten iets weten

De gemeente informeert eigenaren van de bomen over de gevolgen van een waardevolle of monumentale status. Zij moeten namelijk een vergunning aanvragen als zij deze boom willen kappen. Het kappen van een waardevolle of monumentale boom kan alleen als er sprake is van zwaarwegende argumenten. Daarnaast kunnen eigenaren subsidie ontvangen voor het onderhoud van deze bomen.

4.2 Doelgroepen

Doelgroep	Ring van invloed	Categorie
Gemeenteraad	bepalers	Beslisser Bomenverordening Nijkerk.
College	bepalers	Beslisser lijst monumentale en waardevolle bomen.
Betrokkenen		
Eigenaren van (potentieel) monumentale en waardevolle bomen.	gebruikers beïnvloeders	meewerkers, meedenkers, meeweters
Betrokken inwoners.	beïnvloeders	meedenkers, meeweters
Omwonenden.	beïnvloeders	meedenkers, meeweters
(Boom)deskundigen		
Stedenbouwkundigen, vergunningverleners, adviseurs landschap, erfgoed en beheerder(s).	uitvoerders	meewerkers
Bomenstichting	uitvoerders	meewerkers

4.3 Strategie en boodschap

De communicatiestrategie voor het actualiseren de monumentale en waardevolle bomenlijst is gericht op een informationele, interpretatieve en relationele benadering. Dit betekent dat de gemeente inzet op het tijdig verstrekken van begrijpelijke informatie, waarbij uitwisselen van interpretaties en betekenissen plaats kan vinden. Hierbij staat vertrouwen, onderling begrip en respect centraal. De communicatie is gericht op het ontwikkelen en onderhouden van langdurige relaties.

Dialoog en het college neemt een besluit
De gemeente informeert betrokkenen over de criteria voor monumentale en waardevolle bomen en communiceert over de gevolgen van een monumentale status. Er is sprake van meerzijdige invloed. De inwoners kunnen in het proces invloed uitoefenen op de gemeente en op elkaar. Het gedrag en het verloop van de communicatie wordt bepaald door de invloed die beide partijen op elkaar hebben. Om ervoor te zorgen dat het proces (zo veel mogelijk) zorgvuldig en gestructureerd verloopt doorloopt de gemeente een aantal stappen. Waarbij de het college een besluit neemt over de bomen die als waardevol of monumentaal worden aangewezen.

Communicatieboodschap
De communicatieboodschap is als volgt:

"De gemeente Nijkerk actualiseert de monumentale en waardevolle bomen lijst. Dit kan voor u gevolgen hebben. Bijvoorbeeld moet u een vergunning aanvragen als een boom als monumentaal of waardevol is aangewezen. Deze vergunning wordt alleen op basis van zwaarwegende argumenten gegeven. Daarom betrekt de gemeente u en andere belanghebbenden bij het voorbereiden en totstandkoming van dit besluit."

4.4 Communicatiemiddelen

Doelgroep	Doel	Middel
Actualiseren van lijst met monumentale en waardevolle bomen		
Stedenbouwkundigen, vergunningverleners, adviseurs landschap, erfgoed en beheerder(s).	Meewerken aan het voorstel.	Deskundigentoets.
College B&W gemeente Nijkerk	*Beslisser*	*Resultaat: ontwerpbesluit*
Eigenaren van monumentale en waardevolle bomen.	Meeweten ontwerpbesluit.	Brief.
	Meeweten en meedenken.	Op aanvraag persoonlijke afspraak.
• Eigenaren van monumentale en waardevolle bomen. • Omwonenden. • Betrokken inwoners.	Meeweten ontwerpbesluit.	Openbare bekendmaking gemeenteblad.
		Persbericht.
		Website.
		Eventueel persoonlijk bericht, bijvoorbeeld als iemand een zienswijze heeft ingediend.
Belanghebbenden	Mogelijkheid om zienswijze in te dienen.	Formele inspraak. Periode 6 weken.
Stedenbouwkundigen, adviseurs landschap, erfgoed en beheerder(s).	Meewerken aan het voorstel.	Deskundigentoets.
College B&W gemeente Nijkerk	*Beslisser*	*Definitief besluit*

Eigenaren van monumentale en waardevolle bomen. Specifiek: waarvoor iets wijzigt ten opzichte van het ontwerpbesluit.	Meeweten definitief besluit en eventuele wijzigingen ontwerp besluit.	Brief.
• Eigenaren van monumentale en waardevolle bomen. • Omwonenden. • Betrokken inwoners. • Andere deskundigen organisaties.	Meeweten definitief besluit.	Openbare bekendmaking
		Persbericht
		Website
		Eventueel persoonlijk bericht, bijvoorbeeld als iemand bezwaar wil indienen.
Belanghebbenden.	Mogelijkheid om bezwaar in te dienen.	Formele inspraak. Periode 6 weken.

4.5 Vervolg en omgevingsplan

- Derde kwartaal 2026: ontwerp besluit college lijst monumentale en waardevolle bomen.
- Vierde kwartaal 2026 en eerste kwartaal 2027: openbare bekendmaking en termijn zienswijzen.
- Eerste kwartaal 2027: definitief besluit college lijst monumentale en waardevolle bomen.

De gemeente heeft voor het beschermen van de monumentale en waardevolle bomen regels opgenomen in de Bomenverordening Nijkerk. Deze regels worden in 2030 in het omgevingsplan opgenomen. Op dat moment volgt ook advies over vervolg en hoe de gemeente in de toekomst omgaat met aanwijzen van monumentale en waardevolle bomen.

Bijlage 1: Was wordt

- Geactualiseerde lijst met monumentale en waardevolle bomen 2026.
- Kaart met monumentale en waardevolle bomen 2026.
- Bomen die zijn afgevoerd van de lijst.
- Bomen die nieuw zijn op de lijst.
- Oorspronkelijke lijst met monumentale en waardevolle bomen 2014.